

NOU 2007: 13

Ođđa sámevuoigatvuohta

Váldosárgosiid várddus Sámi vuoigatvuođalávdegotti II čielggadeamis

NOU 2007: 13

Ođđa sámevuoigatvuohta

- Váldosárgosiid várddus Sámi vuoigatvuodálávdegotti II čielggadeamis

Duogáš

Sámi vuoigatvuodálávdegoddi nammaduvvui fas 2001 čielggadan dihtii eatnamiid ja čáziid vuoigatvuodaid ja hálddašeami ja geavaheami árbevirolaš sámi guovlluin earret Finnmárkku fylkkas.

Namalassii Romssas, Nordlánddas ja Davvi - Trøndelágas, Fosen-njárgga osiin ja guovlluin ruotarjá vuostá Máttá-Trøndelágas, Hedemárkku davvinuorta osiin, ja dihto guovlluin Trollheimenis ja dan birrasis.

Lávdegoddi galgai čielggadit historjjálaš diliid ja gustojeaddji vuoigatvuoda dáid guovlluid eatnamiid ja čáziid geavaheamis. Dat galgai vel árvvoštallat **vuoigatvuodadili nuppástuhttimiid** dárbbu.

Dán vuodul lea lávdegoddi evttohan ođđa lágaid dáid birra:

- kártet ja dohkkehit vuoigatvuodaid eatnamiidda ja luondduriggodagaide árbevirolaš sámi guovlluin Romssa rájes ja máttás,
- ođđa hálddašanortnega stáhtaeatnamiidda Nordlánddas ja Romssas,
- áššemeannudeami ja ráddádallamiid dakkár doaimmaid oktavuodas mat soitet váikkuhit árbevirolaš sámi guovlluid luondduvuđdosa Norggas.

Lávdegoddi lea vel evttohan nuppástuhttimiid moanaid eará lágain, earret eará várrelágas, boazodoallolágas, plána- ja huksenlágas ja báktedoaimmalágas.

Lávdegotti lánkaevttohusat leat váldon mielde NOU 2007: 13:s *Ođđa sámevuoigatvuohta*. Historjjálaš čielggadeamit leat almmuhuvvon NOU 2007: 14:s *Samisk naturbruk og rettssituasjon fra Hedmark til Troms*.

Goappašiid almmuhemiid sáhtta diŋgot dáppe:

*Akademika AS,
Avdeling for offentlige publikasjoner,
Postboks 84 Blindern, 0314 Oslo*

Telefovdna: 22 18 81 00
e-poasta: offpubl@akademika.no

Čielggadeami geigemis ledje lávdegottis dát miellahtut:

Jon Gauslaa (jodiheadđji), Oslo

Else Grete Broderstad, Romsa

Kirsti Strøm Bull, Oslo

Gunveig Elvsæter Eggen, Drevsjø

Kristina J. Eira, Deannjá

Amund Eriksen, Andfiskå

Paul Fjellheim, Plassje

John Kappfjell, Trofors

Eilif O. Larsen, Sámmolvárri

Caroline Lund, Oslo

Siri Parmann, Nesbru

Roger Pedersen, Ráhkka

Dagfinn Reiersen, Moen

Johan Petter Røssvoll, Skonseng

Nanni Westerfjeld, Snoasa

Evttohusaid várdus

Sámi vuoigatvuodalávdegotti okta váldoulbmilin lea láhčit dili vai stáhta **álbmotrievttálaš geatnegasvuodát** sápmelaččaid ektui beaktilit čadahuvvojit. Dehálaš deasta lea vel ahte eatnamiid ja luondduriggodagaid galgá hálddašit dássidis ja ekologalaš ceavzilis vuogi mielde, ja buoremussan sihke sámi kultuvrii ja ealáhusaide, báikegoddái muđui ja almmolašvuhtii.

Dan dovddasteamis ahte sápmelaččat ja earát guhkes áiggi eatnamiid ja čáziid geavaheamis sáhttet leat háhkan **vuogiatvuodaid** eatnamiidda ja luondduriggodagaide, evttoha lávdegoddi kommišuvnna mii galgá **kártet** dáid vuoigatvuodaid. Lávdegoddi evttoha vel sierraduopmostuolu mearridit nákkuid vuoigatvuodaid hárrái. Evttohus lea bálddalas finnmárkolága 5 kapihttala. Dát lea ovddiduvvon deavdin dihtii stáhta geatnegasvuodaid ILO-konvenšuvnna nr. 169 14 artihkkala mielde.

Lávdegoddi evttoha **odda dahje nuppástuhtton hálddašanortnegiid stáhtaeatnamiidda** maidda earát eai leat háhkan oamastanvuoigatvuodaid. Evttohusat galget deavdit ILO-konvenšuvnna 15 artihkkala gáibádusaid sámiid oassálastimii sámi guovlluid eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddašeamis.

Eanetlohku (ovcci miellahtu) evttoha sirdit **stáhtaeatnamiid Nordlánddas ja Romssas**, sullii 30 000 km², guovllu oamasteapmái **Hålogalandalmennegii**. Dán odđa oamastanorgána stivrras galget leat guhtta miellahtu, guokte nammada Sámediggi, guokte Nordlándda fylkkadiggi ja guokte Romssa fylkkadiggi. Oamastanráđastallan lea gáržžiduvvon daid ektui guđiin leat geavahanvuoigatvuodát Hålogalandalmennega eatnamiin.

Vuoigatvuodaid hálddašit earret eará oapmegohtumiidda, bivdui, guolásteapmái, ja muorračuohppamii, evttohusat biddjot gitta guđa **guovllu meahcestivrii**. Dáin

galget leat boazodoalu, eanadoalu ja bivdu, guolásteami ja olgunastinberoštumiid ovddasteaddjit. Meahcestivrraid galget gielddat nammadit, muhto dain galgá leat sorjjasmeahtun sajádat sihke gielddaid ja Hålogalandalmennega ektui.

Evttohus ii nuppástuhte **boazodoalu** vuoigatvuoda Hålogalandalmennega eatnamiin. Evttohusat láchkanannet daid vuoigatvuodaid mat gullet eanadoalloopmodahkii.

Njuolggadusat **bivdu ja guolásteami** hárrái stáhtaeatnamiin eanaš joatkkašuvvojit. Evttohus nanne dattege báikkálaš geavaheaddjiid ja báikegottiid sajádaga. Earret báikkálaš oassálastima hálddašeamis, lea vel láhččon nu ahte dat boadut maid dát ávkkestállan dagaha, galget máhcahuvvot báikegottiide.

Uhcitlohku (golbma miellahtu) evttoha ahte stáhtaeatnamat árbevirolaš sámi guovlluin Máttá-Norggas galget gullat Hålogalandalmennegii. Evttohusa mielde galget Sámediggi ja guoski fylkkadikkít nammadit golbma stivralahtu guhtege. Stivra galgá ovddasvástidit sihke oamastanhálddašeamis ja meahcehálddašeamis.

Eará uhcitlohku (guokte miellahtu) evttoha joatkit Statskog SF eanaoamastansajádaga Nordlánddas ja Romssas, muhto nu ahte oamastanráđastallamis leat dihto gáržžideamit. Evttohus láchá vel nu ahte sámi ja guovllu oassálastin nannejuvvo hálddašeamis guovllu meahcestivrraid bokte. Dáid stivrrain lea dehálaš rolla Statskoga mearrádusaid ráhkkanettiin.

Stáhta oamastuvvon árbevirolaš sámi guovllut Máttá-Norggas hálddašuvvojit eanaš **várrelága** mielde. Lávdegoddi evttoha viiddidit várrestivrraid viđas čieža miellahtui stáhtaalmennegiin gos jodihuvvo sámi boazodoallu. Boazodoallu ja eanadoallu fidneba goabbáge guokte miellahtu. Evttohusat vel nuppástuhttimat lága

muhtin earjilmearrádusaide vai oainnusin oažžu boazodili vuoigatvuodaid.

Boazodoallolágas evttoha lávdegoddi bálddalastit njuolggadusaid boazodoalliid buhtadusovddasvástádusas njuolggadusaiguin eará guohtunealliid oamasteaddjiide. Leat vel evttohan aiddostahttit lága njuolggadusa gaskavuodas gaskal boazodille vuoigatvuoda ja eará vuoigatvuodaid boazodoalloguovlluin, deattuhan dihtii ahte vuoigatvuolta sámi boazodollui lea ieahčanas geavahanvuoigatvuolta dološ áiggi rájes geavaheami vuodul. Sullasaš nuppástuhttimat leat vel evttohuvvon lága muđui muhtin mearrádusain.

Olles lávdegoddi evttoha dárkilat **áššemeannudan- ja ráddádallannjuolggadusaid** go vihkkedallo diktit álggahit doaimmaid mat soitet váikkuhit árbevirolaš sámi guovlluid luondduvuđdosa Norggas.

Evttohus láchčá dili **sámi oassálastimii** mearridanproseassain daid áššiin mat soitet leat mearkkašahttin sámi vuoigatvuodalaččaide ja beroštumiide ILO-konvenšuvnna nr. 169 6, 7 ja 15 artihkkaliid mielde. Bajit ulbmilin lea garvit doaimmaid mat leat vuostá álbmotrievtti gáibádusa gáhttet sámi ávnaslaš kultuvrra.

Lassin **dábálaš lága** mii čielggadahtta gustojeaddji áššemeannudan- ja ráddádallanprinsihpaid, evttoha lávdegoddi erenomáš njuolggadusaid dán birra báktedoaimmalágas, luonddugáhttenlágas ja plána- ja huksenlágas. Evttohusat láchčēt ráddádallamiidda sihke almmolaš orgánaid ja Sámedikki gaskka, ja almmolaš orgánaid ja eará sámi vuoigatvuodalaččaide ja beroštumiid gaskka.

Lávdegoddi ii evttot njuolga nuppástuhttimiid **mearraguolásteami** láchkamearrádusaide. Oppalaš áššemeannudan- ja ráddádallannjuolggadusat gal bohtet gustojupmái guolástanmuddemiid

mearrádusain. Galgá vel sáhttit kártet mearraguovlluid vuoigatvuodaid.

Kártet ja dohkkehit vuoigatvuodaid eatnamiidda ja luondduriggodagaide

Sámi vuoigatvuodalaččaide evttoha ahte lávdegoddi mandáhtaguovllus galgá kártet geavahan- ja oamastanvuoigatvuodaid. Guokte orgána galget dán čadahit:

- Kártenkommišuvdna
- Meahcceduopmostuollu

Ortnet lea evttohuvvon muddejuvvot:

Lágas kártet ja dohkkehit dálá vuoigatvuodaid eatnamiidda ja luondduriggodagaide árbevirolaš sámi guovlluin Romssa fylkkas ja máttás (kárten- ja dohkkehanláhka)

ILO-konvenšuvnna nr. 169 14 artihkkala deavdin lea **váldovuodustus** evttohusas. Dán lea olles lávdegoddi evttohan. Evttohus sakka sulastahtta vuoigatvuodakártema mii galgá leat Finnmárkkus.

Dán guovtti orgána **guovddáš bargun** gártá mearridit leat go háhkkon vuoigatvuodát guhkes áiggi geavaheamis, vuoigatvuodaid maid eai leat ”báhpárat”. Sáhtta mahkáš leat vuoigatvuolta sáivaguollebivdui, guohtumii ja murremii. Sáltečáhceguolásteami ja eará mearrariggodagaid vuoigatvuodaid mearrasámi riddo- ja vuotnaguovlluin sáhtta čielggadit. Kárten galgá leat gustojeaddi nationála rievtti vuodul.

Sii geat dáhtošit Kártenkommišuvnna čielggadit áššiid, fertejit dasa **ovddidit gáibádusa**. Áigemearri lea 10 jagi das rájes go lága mearrádus bohtá fápmui. Kommišuvdna sáhtta gal iešge álggahit čielggademiid.

Go kommišuvdna álggaha doaimmastis, ja maŋŋil go lea mearriduvvon ahte muhtin guovlu galgá čielggaduvvot, de galgá **almmuhuvvot** ávžžuhus vejolaš vuoigatvuodalaččaide diedihit iežaset kommišuvdnii. Almmuhus galgá earret eará leat báikkálaš mediain. Dat muitala mo sáhtá diedihit ahte lea gáibáduš. Muhtin vuoigatvuodalaččaide ja beroštumiide diedihuvvo lassin vel sierra.

Kommišuvnnas galget leat **vihtta miellahtu**. Juohke čielggadeamis galgá guoktásis leat oktavuoha dan fylkii masa čielggadeapmi guoská.

Kommišuvdna ovddasvástida ahte ášši čuvgejuvvo doarvái. Áššedieđut sáhttet omd. leat áššedovdi čielggadeamit. Fuolahan dihtii oasehasaid deastta ja govdadamos mearridanvuođu, evttohuvvo ásaht govdadit čohkkejuvvon **referánsajoavkku** mii galgá čuovvut kommišuvnna barggu.

Sámi elementtaid gáibáduš lea guovddázis das maid galgá kártet, muhto lávdegotti eanetlohku evttoha ahte earátge go sápmelaččat galget sáhttit ovddidit gáibádusa.¹ Gáibádusaid mat eai adno heivet meannuduvvot dán guovtti orgánas, sahtá ollásit dahje belohahkii hilgut. Dákkár gáibádusaid sáhtá dan sadjái čujuhit dábálaš duopmostuoluide dahje eanajuohkedikkiide.

Go kommišuvdna lea geargan čielggadeamen muhtin guovllu, de galgá dat addit **raportta** geavahan- ja oamastanvuoigatvuodain maida lea ovddiduvvon gáibáduš. Raporta sulastahtá duomu.

Jus oasehasat eai leat ovttamielas kommišuvnna konklusuvnnain, de sáhttet sii bivdit kommišuvnna **soabahit**. Kommišuvnna meannudettiinge gustojit dábálaš soabahannjuolggadusat.

Jus ii vel leat ovttamielalašvuohta vuoigatvuodaid hárrái dakkár guovlluin maid

¹ Guokte miellahtu evttoheaba dákkár vuoigatvuoda dušše sápmelaččaide.

kommišuvdna lea čielggadan, de sáhttet oasehasat lágidit ášši

Meahcceduopmostullui. Dát lea sierraduopmostuollu mas galget leat vihtta miellahtu. Nugo dábálaš duopmostuolusge, de lea oasehasaid duohken duodaštallat daid čuoččuhusaid mat buktet ovdan. Meahccesduopmostuollu sáhtá soabahit oasehasaid gaskka. Stáhta máksá **dárbblaš goluid mat oasehasain leat** áššiin duopmostullui.

Meahcceduopmostuolu duomuid sáhtá **guoddalit** Alimusriektái.

Kártenkommišuvdna lea čielggadeaddji orgána mii sáhtá čielggadit vaikke makkár geavahan- ja oamastanvuoigatvuodaáššiid beroškeahhtá ovddeš duomuid.

Meahcceduopmostuollu cealká datte rievttálaš čadni duopmuid. Evttohuvvo ahte Meahcceduopmostuollu, go leat **erenomáš ákkat**, sáhtá meannudit gáibádusaid maid muhtin duopmostuollu ovdal lea mearridan. Erenomáš ákkat sáhttet omd. leat ahte sámi geavaheapmi muhtin guovllus lea ovddit duomus váilevaččat čielggaduvvon. Jus Meahcceduopmostuollu dás gávnnaha ahte ovddit duopmu lei boastut, de eai galgga oasehasat guđet leat iežaset heivehan dán oskkus, gillát moktege ruđalaččat. Danne leat evttohuvvon njuolggadusat bággonisteami ja buhtadusa birra.

Sihke Kártenkommišuvnna raporttat ja Meahcceduopmostuolu duomut galget leat nuvtá fidnemis Interneahtas.

Hålogalandalmennet

Lávdegoddi lea bivdon erenomážit árvvoštallat ahte berrejitgo **stáhtaeatnamat Nordlánddas ja Romssas**, mat leat 45 % dán guovtti fylkka eatnamiin, hálddašuvvot várrelága mielde. Datte leat gávnahan ahte stáhtaeatnamiidda Nordlánddas ja Romssas ii berre várrelága iige finnmárkolága málliin joatkit daid nuppástuhtekeahhtá.

Ođđa hálddašanortnega evttohusas dáid eatnamidda, leat datte váldán osiid goappašiid namuhuvvon lágain.

Eanetlogu evttohus

Ovcci miellahtu² evttohit sirdit Statskog SF eatnamiid **oamastanvuoigatvuođa** Nordlánddas ja Romssas **Hålogalandalmennegii**. Ortnet lea evttohuvvon muddejuvvot:

*Lágas riektediliid ja eatnamiid ja luondduriggodagaid háldeama birra
Hålogalandalmennega eatnamiin
Nordlánddas ja Romssas (hålogalandláhka)*

Lága **ulbmilmearrádus** namuha sihke sámi kultuvrra ja ealáhusaid, báikeolbmuid muđui ja almmolašvuođa deasttaid. Dása leat vel váldon mielde mearrádusat ahte láhka galgá gustot daid gáržžidemiiiguin mat čuvvot **álbmotrievtti**, ja ahte dat ii daga maidege daid vuoigatvuođain mat leat erenomáš riektediliid dahje boazodoallolága vuođul.

Ođđa oamastanorgána **stivrás** galget leat guhtta miellahtu. Sámediggi, Nordlándda fylkkadiggi ja Romssa fylkkadiggi galget guhtege nammadit guokte miellahtu.³ Sii galget váldonjuolggadussan ássat nuppi dán

² Okta miellahttu lea subsidiáralaččat guorrasan evttohussii.

³ Guovttis guđet gullaba dán eanetlohkui evttoheaba ahte Sámediggi nammada golbma stivralahtu, ja ahte dat guokte fylkkadikki ovttas nammadit dan golbma eará.

guovtti fylkkas. **Stivrajodiheadđi** ámmát galgá jorrat gaskal Sámedikki (bárralohkojagiid) ja fylkkadikkiid (leaskalohkojagiid).

Daid eatnamiid maid Hålogalandalmennet oamastivččii maññil go vuoigatvuođakárten lea čadahuvvon, leat eatnamat maidda earát eai leat háhkan oamastanvuoigatvuođaid ja maid stáhta lea oamastan. Stivračoakkádus navdo danne eahpitkeahhtá deavdit álbmotrievtti gáibádusa **sámi oassálastimii** hálddašeamis.

Hålogalandalmennegis galgá leat **dárkkistanlávdegoddi**, mas stáhtas ja guđege nammadanorgánas galgá leat okta ovddasteaddji. Lávdegoddi galgá gozihit ahte stivra jodiha Hålogalandalmennega hålogalandlága ja eará láchkamearrádusaid mielde.

Hålogalandalmennet šaddá leat **iehčanas riektesubjektan**. Dat galgá ovddasvástidit doaimmastis ja bargiid virgádemiid. Guđet Hålogalandalmennega ásaheami botta leat barggus Statskogas bargobáikkiin Nordlánddas dahje Romssas, lea vuoigatvuohta oažžut barggu Hålogalandalmennegis seamma eavttuiguin go Statskogas.

Hålogalandalmennegis lea eanaoamasteaddjin **oamastanrádastallan** eatnamiidda láchkamearrádusaid meriid siskkobealde. Rádastallan lea datte eanet gáržžiduvvon go eará eanaoamasteaddjiid rádastallan.

Hålogalandlága mearrádusat ulbmila, gaskavuodas álbmotriektái ja eará vuoigatvuođalaččaid birra, bidjet dihto **gáržžidemiid**. Vai oamastanorgána ii seagut dakkár vuoigatvuođaide mat lea erenomáš riektediliid dahje láchkamearrádusaid vuođul, de leat vel evttohan eará gáržžidemiid oamastanrádastallamis. Galget gustot vel dihto áššemeannudannjuolggadusat oamastanorgána hállduide, ja muhtin erenomáš gáržžideamit

oamastanrádastallamii vuoigatvuodaid kárteđettiin.

Hålogalandalmenneđ vel váguhuvvo **máhcahit** viehka olu eanaoamastanboaduidis báikegottiide.

Visot **almmolaš stivrengaskaoamit** háldet eatnamiid ja luondduriggodagaid gustojit Hålogalandalmenneđ eatnamiin. Almmolašvuodas lea seamma vejolašvuohđa gáržžidit eanaoamastanrádastallama duhkodaga, go eará eanaoamasteaddjiide.

Hålogalandalmenneđ ii sáhte ovdamearkka dihtii vuosttaldit ahte areálageavaheapmi muddejuvvo gieldda areálaplánemis plána- ja huksenlága mielde. Almmolaš orgánat sáhttet maiddái bággonistit eatnamiid ja vuoigatvuodaid Hålogalandalmenneđis. Dasto gustojit Hålogalandalmenneđ eatnamiinge gildosat vaikke makkár doaimmaide, mahkáš mohtorjohtolahkii meahcis dahje ráfáiduhhtin eallenáliid bivdui. Eatnamiid sáhtta vel gáhttet luonddugáhttenlága mielde.

Vel ain gáržžideapmi oamastanrádastallamis čuovvu das go Hålogalandlágas leat erenomáš njuolggadusat **vuogatvuhtii geavahit meahcceriggodagaid** Hålogalandalmenneđ eatnamiin ja dáid vuoigatvuodaid hálddašeapmái.

Vuoigatvuodaid hálddašeapmi evttohuvo biddjot gitta guđa **guovllu meahcestivrii**. Guovllut galget ráđdejuvvot lálkaásahusa mielde, ja vuoigatvuodalaččaid, guoski beroštumiid, Sámedikki ja gielddaid **mielváikkuhemiin**.

Guovllu **gielldastivrrat galget nammadit** meahcestivrraid, muhto dat leat **iehčanasat** eaige leat vuollásaččat Hålogalandalmenneđ eanaoamasteaddjin eaige daid gielddaid mat leat daid nammadan.

Stivrrain galget leat uhčimusat čieža miellahtu, muhto guovllu juohke gielddas galgá leat uhčimusat okta stivralahttu.

Stivramiellahtuid lohku sáhtta danne molsašuvvat guovllus guvlui, muhto stivrras galget álo leat uhčimusat guokte **boazodoalu** ovddasteaddji ja guokte **eanadoalu** ovddasteaddji. Jus stivrras leat eanet go čieža miellahtu, de lasihuvvo boazodoallo- ja eanadoalloovddasteaddjiid lohku nu ahte dáid vuoigatvuodalašjoavkkuin álo ovttas lea stivrras eanetlohku. Jus guovllus ležžet eará meahčastanávkkástallama **geavahanvuoigatvuodalaččat**, de galgá sisge leat stivrras sadji, mas vel dábálaš bivdo-, guolástan- ja olgunastinberoštumit galget leat ovddastuvvon.

Vuoigatvuohđa **boazodollui** Hålogalandalmenneđ eatnamiin lea dološ áiggi rájes geavaheami vuodul ja lea dárkilat muddejuvvon boazodoallolágas.

Eanadoalloopmodagaide leat vuoigatvuodát oapmegohtumiid ja čujuhit muoraid dálodárbei ja dárbbalaš geassesajiid ja lassieatnamiid. Vuoigatvuodát leat mánggalágan gáržžidemiid vuollásaččat, earret eará guovllu boazodoalu ja eará vuoigatvuodalaččaid deasttas.

Bivdo- ja guolástanvuoigatvuodaid njuolggadusat jotket dálá njuolggadusaiguin stáhtaeatnamiin. Dáid geavahanvugiid vuoigatvuodadiliid nuppástuhttimat eai leat danne lálkanuppástuhttimiid boadus, muhto baicce šaddet vuoigatvuodakártema geažil.

Lálkaevttohusas leat vel njuolggadusat vuoigatvuhtii giliásiide čujuhit **lastamuoraid** boaldámuššan, ja vuoigatvuhtii viežžat **duodjeávdnasiid** sámi ja eará duodjái.

Riggodatávkkástallan mii gustojeaddji rievtti mielde gullá eanaoamasteaddjai ja mii ii leat muddejuvvon Hålogalandlágas, gullá Hålogalandalmenneđii. Dát guoská earret eará go geavaha **sáddo ja čievrra**.

Álbmoga vuoigatvuohđa johtalit meahcis ja eará vuoigatvuodát mat leat muddejuvvon **olgunastinlágas** eai váikkuhuvvo

eanaoamastandili evttohuuvon nuppástuhttimis.

Meahcestivrraid bargun galgá leat hálddašit vuoigatvuodaid ávkkástallama mii lea muddejuvnon hálogalandlágas. Dát galgá geavvat lága ulbmila, eará láhkamearrádusaid mielde ja vuhtii válddedettiin earáid vuoigatvuodaid Hálogalandalmennega eatnamiin.

Meahcestivrrat sáhttet earret eará **muddet** oapmegohtuma **ávkkástallama** ja fuolahit čujuhit muoraid dálloodárbbuide ja geassesajiid ja lassieatnamiid. Dat galget vel fuolahit bivdo- ja guolástankoarttaid vuovdima, ja sáhttet departemeantta mearridan meriid siskkobealde mearridit koartahattiid. Láhkamearrádusaid meriid siskkobealde sáhttet dat vel muddet bivddu ja guolásteami.

Stivrra doaibma galgá dihto **áššemeannudannjuolggadusaid** čuovvut. Galgá earret eará leat sierra gulaskuddan, ja vejolaččat vel čadahit ráddádallamiid.

Meahcestivra galgá **gozihit** meahcegeavaheami dan guovllus.

Stivrra doaibma **ruhtaduvvo** belohakkii Hálogalandalmennega eanaoamastanboáđuin ja belohakkii bivdokoarttaid ja guolástankoarttaid jna. vuovdimiin. Vejolaš badjebáza galgá adnot maŋggalágan láchčindoaimmaide.

Hálogalandalmennet – Máttá-Norggasge

Golbma miellahtu evttohit ahte hálddašanortnet mii ovddabealde lea máinnašuvvon, gustogahtá sámi guovlluid stáhtaeatnamiin Davvi-Trøndelágas, Máttá-Trøndelágas ja Hedemárkkus.

Dát miellahtut leat guorrasan mearrádusaide ulbmila ja gaskavuhtii álbmotriektái ja dálá vuoigatvuodaide birra. Sii leat vel guorrasan evttohusaide muddet Hálogalandalmennega riektedili, ordnema ja láchkanannejuvnon gáržžidemiid dan oamastanráđastallamis.

Sii datte evttohit molssaevttolaš evttohusa **oamastanorgána stivrra** čoakkádussii, nu ahte Sámediggi galgá nammadit golbma miellahtu, ja dan golbma eará miellahtu nammadit searválaga daid fylkkaid fylkkadikkít gos Hálogalandalmennet šattašii eanaomasteaddjin.

Dasto evttohit sii ahte **meahcevuogitvuodaid hálddahus** ii galgga leat guovllu meahcestivrrain, muhto leat njuolga Hálogalandalmennega stivrra vuollásažžan. Dán vuodul evttohit sii vel ahte goziheapmi biddjo Hálogalandalmennegii.

Sii eai evttohit makkárge njuolggadusaid daid **vuogitvuodaide** mat gullet eanaopmodahkii. Muđui leat sii eanaš guorrasan eanetlogu evttohussii muddet vuoigatvuodadiliid ja vuoigatvuodaid hálddahusa dáfus.

Ođastuvvon Statskog

Guokte miellahtu dáhttuba joatkit Statskog SF oamastansajádaga Nordlánddas ja Romssas,⁴ muhto nu ahte dálá hálddašanortnet ođastuvvo:

Lágas riektediliid ja háldema birra stáhta eatnamiid ja luondduriggodagaid Nordlánddas ja Romssas

Láhkaevttohusas leat mearrádusat **ulbmila**, ja gaskavuodas álbmotrievtti ja dálá vuoigatvuodaid birra. Lea vel ovdandollon ahte Sámediggi ja boazodoallu galggašedje sáhttit evttohit ovddasteaddjiid Statskog SF stivrii.

Evttohus **gáržžida** Statskoga oamastanráđastallama. Guoski vuoigatvuodalaččaid galgá gullat go doaibma vihkkedallá eanahállduid dahje áigu luohpat eatnamiid ja vuoigatvuodaid. Láhččo vel nu

⁴ Nubbi dán guovtti miellahtus dáhttu ahte meahcestivrraid galget gielddastivrrat njuolga nammadit, ja ahte eanadoalu vuoigatvuodaid sihkarastá seammaláhkai go eanetlogu evttohusas hálogalandlágas.

ahte Statskog váldonjuolggadussan ii galgga ná háldet vuoigatvuodakárteđettiin.

Evttohus láchá nu ahte nannejuvvo sámi ja guovllu mielváikkuheapmi meahccehálddašeamis **guovllu meahccestivrraid** bokte. Sámedikkis, boazodoalus ja fylkkadikkiin šaddá leat njuolga, ja gielddain eahpenjuolga rolla dáid nammademiin.

Meahccestivrrain galgá leat **iehčanas rolla** Statskoga ektui. Doaimma eanaháldduid ja meahccegeavaheami boađuid galggašii sáhttit máhcahit guovlluide ja báikegottiide, muhto njuolggadusat eai leat seamma geatnegahtti go eanetlogu evttohusas.

Meahccestivrraid okta váldodoaibman šaddá ráhkadit **guovllu plánaide** evttohusaid mo guovlluide hálddašit ja ovddidit. Plánaid galgá Statskog SF stivra nannet.

Muđui evttohuvvojit njuolggadusat boazodoallovuoigaduvvomiid ja eará geavahanvuoigatvuodalaččaid **vuoigatvuodaide**; guohtuma, geassesaji ja lassieatnama eanadoallopmođahkii čujuheamis; muorračuohppamis; ja bivddus ja guolásteamis. Dát mearráđusat eai nuppástuhte gustojeaddji rievtti.

Árbevirolaš sámi guovllut máđđin

Sámi vuoigatvuodálávdegoddi evttoha dihto nuppástuhttimiid hálddašanortnegis stáhtaomastuvvon árbevirolaš sámi guovlluide Máttá-Norggas.

11 miellahttosáš eanetlohku evttoha, oktan subsidiára guorrasemiin velá golmma miellahtus, **várrelágas** máŋga nuppástuhttima. Dáid nuppástuhttimiid navdit sihkarastit stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuoda deavdima sámi oassálastima dáfus eatnamiid ja luondduriggodagaid hálddašanortnegis máttasámi guovlluin.

Olles lávdegoddi lea vel evttohan mearráđusa vuoigatvuodas váldit duodjeávdnasiid stáhteatnamiin máttasámi guovlluin.

Várrelágas nuppástuhttimat

Nuppástuhttimiid evttohus várrelágas lea geografalaččat **ráđdjejuvvon** stáhtaalmennegiidda Davvi-Trøndelágas, Máttá-Trøndelágas ja Hedemárkkus, gos jođihuvvo **sámi boazodoallu**, ja gos vuoigatvuodaid kárten ii bija vuđđosa nuppástuhttit oamastandiliid.

Oainnusin oazžut **boazodili vuoigatvuodaid** stáhtaalmennegiin, evttohuvvo mearráđus várrelágas ahte boazodillevuoigatvuolta lea iehčanas geavahanvuoigatvuolta dološ áiggi rájes geavaheami vuodul.

Boazodillevuoigatvuolta evttohuvvo vel **čielgasabbun oidnot** lága mearráđusas Statskoga lobis álggahit eanaháldduid ja luohpat eatnamiid, ja mearráđusain várrestivrra oapmeguohtumiid háldduin ja geassesaji ja lassieatnamiid čujuheamis. Nuppástuhttimat galggašedje čielggadit ahte go dáid vuoigatvuoltavuodu geavaha, de ferte váldit boazodillevuoigaduvvomiid vuhtii. Lea vel evttohuvvon mearráđus ahte galget leat oktavuoltačoahkkimat gaskal várrestivrraid ja boazodoalu guovllustivrraid.

Lávdegoddi evttoha dasto nannet **boazodili oassálastima** várrestivrrain. Dálá ortnet boazodilleovddasteamis várrestivrrain daid stáhtaalmennegiin gos jođihuvvo sámi boazodoallu, evttohuvvo geatnegas ortnegin. Boazodili ovddastupmi ii galgga nugo dál buhttet eanadoalu ovddastumi, muhto goappašiid joavkkuin galget leat guokte stivramiellahtu. Dán ollašuhttimii evttohuvvo ahte stivramiellahtuid lohku lasihuvvo viđas čieža ráđjai daid guoski várrestivrrain.

Lea vel evttohuvvon vuoigatvuoltavuodđu ahte Gonagas sáhtta ovttastahttit guovtti dahje eanet várrestivrraid doaibmaguovllu,

jus sámi boazodoalu deasta várrestivrraid hálddašanguovllus dan beariha.⁵

Eará nuppástuhttimat

Vai sihkarastá sámi váikkuheami stáhta **eanaoamastanháldduin** stáhtaalmennegiin ja eará guoski stáhtaeatnamiin Máttá-Norggas, de rávve lávdegoddi ahte Staskoga njuolggadusat rievdaduvvojit, nu ahte okta stivralahtuin nammaduvvo Sámedikki evttohusa mielde.

Leat vel evttohan váldit mielde ovtta mearrádusa olgonastinlágas vuoigatvuoda birra **muorraávdnasiid** váldit duodjedoaimmaide árbevirolaš sámi guovlluin Máttá-Norggas, sihke stáhtaalmennegiin ja eará stáhtaeatnamiin.

Nuppástuhttimat boazodoallolágas

Sámi vuoigatvuodalávdegoddi evttoha dihto nuppástuhttimiid boazodoallolágas. Evttohusat gusket miehtá sámi boazoguvlui.

§ 3:s gaskavuodas **álbmotriektái** váldo mielde čujuhus ILO-konvenšuvdnii nr. 169.

Prinsihppamearrádus § 4:s **boazodillevuoigatvuoda riektevuoddosa** ja buhtadusrievttálaš gáhttema birra, evttohuvo aiddostahttot nu ahte dáid prinsihpaid duhkodat boahá čielgasabbot ovdan.

Lávdegoddi evttoha čielggadit **bággolonistanvuodu** doaibmaguovllu lága § 7:s sihkarastin dihtii boazoguohtumiid.

Lága 3 kapihttala muhtin mearrádusat boazosápmelaččaid **vuogiatvuodaid** birra meahcis, ettouhuvvojit aiddostahttot deattuhan dihtii ahte boazodillevuoigatvuoha lea iehčanas geavahanvuoigatvuoha.

Evttohat vel fámohttit lága vuodu **ráfáiduhittit guovllu**id boazoguohtumii. Daid deasttaid maid dát vuoddu lea

⁵ Evttohusa dorjot čieža miellahtu, ja subsidiáralaččat dorjot dan vel njeallje.

oaivvildan fuolahit, fuolahuvvojit lávdegotti oaivila mielde buorebut eará mearrádusaid geavahettiin.

Evttohat nuppástuhttimiid mearrádusain **ealgabivddu** birra sámi boazoguoovllus daid eatnamiin maid stáhta, Finnmarkoopmodat ja Hålogalandalmenne oamastit. 11 miellahtu evttohit ahte sámi boazodoallit bivddu oassálastima muddemis, galget adnot giliássin sihke ruovttugielddas ja gielddain gos muđui jođihit boazodoalu. Njeallje miellahtu evttohit ahte dákkár eatnamiin galgá boazodoalliin leat vuoigatvuoha searvat ealgabivdui iežaset doalloguoovlluin.

Lága **8 kapihttalis** gaskavuodas eará geavaheapmái, evttoha lávdegoddi aiddostahttit boazoguoovlluin gaskavuoda gaskal **boazodillevuoigatvuoda, eanaoamastanvuoigatvuoda ja eará vuoigatvuodaid**. Jurddan lea čielgasit geažidit ahte lea sáhka mánggalágan joavkku **dássálas** vuoigatvuodalaččaid birra.

Evttohat láivudit 9 kapihttala njuolggadusaid **boazodoalliid buhtadusovddasvástádusa** hárrái. Áigga lea nu guhkás go vejolaš bálddalasat muddet buhtadusovddasvástádusa bohccuid dagahan vahágiid daid mearrádusaiguin mat eará guohtunealliid oamasteaddjiin leat buhtadusovddasvástádusas.

Dárkilat evttohuvo ahte buhtadusgáibáduš álggos ferte ovddiduvvot vahágahtti ealliid oamasteaddjái. Evttohat dasto aiddostahttit ahte vahátbuhtadanlága oppalaš njuolggadusat **mielmađđasa ja ložžema** birra bohtet gustojupmái bohccuid vahágahttimisge, ja dihto njuolggadusat **áidedoallama** birra ođđagilvimis.

Áššemeannudeapmi ja ráđđádallamat

Riikkaidgaskasaš eamiálbmotriekti deattuha dađis eanet eamiálmogiid vuoigatvuoda **oassálastit mearridanproseassain** daid áššiin mat leat njuolga mearkkašahttin sidjiide. ILO gieđáškuššanorgánat leat

gohčodan ráđđádallamiid ja oassálastima prinsihpaid ILO-konvenšuvnna 6, 7 ja 15 artihkkaliin, **konvenšuvnna čiehkajuolgin**. Dasto lea ON

Olmmošvuoigatvuođalávdegoddi selvehan ráđđádallan- ja oassálastinprinsihpa konvenšuvdnii siviilla ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (SP) 27 artihkkalis.

Olles lávdegoddi lea dán **álbmotrievttálaš ovdáneami** vuodul evttohan:

Lága áššemeannudeami ja ráđđádallamiid birra doaimmain mat soitet váikkuhit luondduvuđđosa árbevirolaš sámi guovlluin (áššemeannudan- ja ráđđádallanláhka)

Vai čuovvut ovdáneami leat vel evttohan nuppástuhttimiid eará láchkamearrádusain, earret eará plána- ja huksenlágas, luonddugáhttenlágas ja báktedoaibmalágas.

Áššemeannudan- ja ráđđádallanláhka

Áššemeannudan- ja ráđđádallanláhka eanaš **čielggadahtta gustojeaddji prinsihpaid** dohkálaš áššemeannudeamis, ja **lea lasáhussan** dálá gustojeaddji njuolggadusaide.

Láhka galgá gustot visot **árbevirolaš sámi guovlluin Norggas**, ja maiddá doaimmaide mat soitet váikkuhit guolásteapmái dahje eará ávnnaslaš kulturdoaimmaide mearrasámi guovlluin.

Láhkaevttohusa 2 kapihtal sisttisdoallá **dábálaš áššemeannudanjuolggadusaid**. Njuolggadusat eai ásat odđa geatnegasvuođaid. Dat čielggadahttet makkár geatnegasvuođat mearridanorgánain leat sámi deasttaid fuolaheamis áššeráhkkanemis ja mearrádusaid dagadettiin.

Eaŋkilmearrádusaide ja eará ovttaskas mearrádusaide álggahit doaimmaid mat soitet váikkuhit luondduvuđđosa sámi guovlluin, evttoha lávdegoddi njuolggadusa dieđihit ohcon doaimma birra. Evttohat vel

njuolggadusaid gulaskuddama birra ja ahte mearridanorgána lea geatnegas čielggadit doaimma váikkuhusaid sámi ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmái.

Sámediggi galgá sáhttit addit **čujuhusaid** mearridanorgánaide sámi deasttaid árvvoštallamis. Čujuhusat eai leat čadni dasa makkár mearrádusaid dahká, dahje mo sámi beroštumiid deasttat galget vihkkedallot ovdamearkka dihtii ealáhusovdáneami dárbbu ektui. Dát datte sihkarasttášii ahte sámi deasttat šaddet oassin vihkkedallanvuđđosis ovdal go mearrádusa dahká.

Evttohat vel mearrádusa **kvalifiserejuvnon beroštusbadjedeattu** birra vai doaimma maid sáhtta diktit álggahit daid guovlluin mat leat **erenomáš dehálaččat** sámi geavaheapmái ja gos doaimma soita **sakka negatiivvalaččat váikkuhit** guovllu geavaheapmái. Mearrádus čielggadahtta SP 27 artihkkala váldoguovllu.

Evttohusas lea vel lassi komponeantan mearridanorgána lohpi mearridit **eavttuid** váikkuhan dihtii vuostá ahte doaimma čuohcá unohasat sámi ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmái.

Lávdegoddi evttoha lassin mearrádusa **láhkaásahusaid** ja oppalaš muddenmearrádusaid birra, mahkáš guolástanmuddemiid, mat šaddet mearkkašahhtin eatnamiid ja riggodagaid geavaheapmái árbevirolaš sámi guovlluin. Dásge lea mihttun ahte áššeráhkkanepmi galgá čielggadit láhkaásahusa váikkuhusaid sámi ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmái, ja sihkarastit ahte kulturdoaimmaheapmi váldo doarvái vuhtii mearrádus ja láhkaásahusaid geavaheamis.

Láhkaevttohusa 3 kapihtalis leat njuolggadusat **ráđđádallamiid** birra. Njuolggadusat leat evttohuuvon čađahan dihtii stáhta ráđđádallangeatnegasvuođa dan oasi álbmotrievtti mielde, mii guoská

eatnamiid ja luonddurigodagaid geavaheapmái, norgalaš rievttis.

Geatnegasvuoda váimmus lea ahte eamiálbmotjovkui, masa plánejuvvon doaibma sáhtta njuolga leat mearkkašahttin, lea **doaibmi oassálastima** gáibáduš mearridanproseassain gitta doaimma álggaheapmái. Jovkui galgá addit duohta vejolašvuoda váikkuhit sihke proseassa ja mearrádusa sisdoalu. Ii leat makkárge gáibáduš ahte ferte leat ovttaoaivilvuoha, dahje ahte eamiálbmot galgá oazžut mearrideaddji váikkuheami ášši bohtosii. Ráddádallamat fertejit datte čadahuvvot buriin dáhtuin ja leat anolaš reaidun olahit ovttaoaivilvuoda dan guoski doaimma dáfus.

Ráddádallanmearrádusat gustojit hábmemis **láhka mearrádusaid, láhkaásahusaid, eaŋkilmearrádusaid, muddendoaimmaid ja eará doaimmaid** mat soitet váikkuhit luondduvuđđosa árbevirolaš sámi guovlluin.

Earret Sámedikki, leat vel eará sámi vuoigatvuodalaččain ja beroštumiin, mahkáš boazodoalliin ja báikegottiid áirasiin, **vuoigatvuoha ráddádallamiidda**, jus doaibma soaitá **njuolga leat mearkkašahttin** sidjiide. Erenomážit eaŋkiláššiin lea áige guovdil ráddádallat vuoigatvuodalaččaiguin ja beroštumiiguin.

Stáhta eiseválddit, oktan ráđdehusain, departementtaiguin ja eará vuollásaš stáhta etáhtaiguin leat dilálašvuodaid mielde **geatnegasat ráddádallat**. Seamma guoská gielddaide ja fylkkagielddaide, jus dat dahket mearrádusaid mat soitet leat njuolga mearkkašahttin eatnamiid ja riggodagaid ávkkástallamii árbevirolaš sámi guovlluin.

Ráddádallangeatnegasvuoha álbmotrievtti mielde soaitá vel oazžut gustojuimi daid orgánaide mat doaimmahit stáhta **oamastanráđastallama** eamiálbmotguovlluin, ja láhkaáššiid meannudeapmái stáhta **láhkaaddi čoahkkimis**. Lávdegoddi evttoha mearrádusaid dusten dihtii dáid dáhpáhusaid.

Láhkaevttohusas leat vel mearrádusat ahte **ráddádallamiid čadaheapmi** galgá leat buriin dáhtuin. Dasa lassin lea evttohuuvon mearrádusat dieđiheamis beroštumiide main lea vuoigatvuoha ráddádallot, áigemeiriid, beavdegirječállima ja almmolašvuoda birra, ja fágadepartementtaid ja Sámedikki erenomáš rollain ráddádallamiin – ja njuolggadus áššiin maid ráđdehus meannuda.

Láhkaevttohusa 4 kapihttalas lea prinsihppamearrádus ahte Sámediggi ja eará sámi beroštumiid vejolaš ovddasteaddjit, jus jo eará ii leat mearriduvvon, lea vuoigatvuoha **ovddastuvvot nammaduvvon orgánain** mat meannudit eatnamiid ja čáziid geavaheami ja ávkkástallama áššiid árbevirolaš sámi guovlluin.

Areálaplánen

Sámi vuoigatvuodalaččadegoddi lea árvoštallan areálaplánema **plána- ja huksenlága** mielde. Leat guorrasan Plánaláhkalávdegotti NOU 2003: 14 evttohussii viiddidit lága doaibmaguovllu mearas; čujuhussii sámi kultuvrii ulbmilparagrafas; ja váidinvuoigatvuhtii ja vuostálastinvuoigatvuhtii Sámedikkis dakkár áššiin mat leat sakka mearkkašahttin sámi kultuvrii.

Lávdegoddi lea vel guorrasan Plánaláhkalávdegotti evttohussii ahte **lasiha čalmustahttit** sámi areálageavahanberoštumiid gieldda areálaplánema mearrádusain.

Plána- ja huksenlága njuolggadusain fylkkaplánameannudeami birra, ja gielddaplána ja muddenplána meannudeamis evttoha lávdegoddi váldit mielde čujuhusaid **ráddádallamiid** mearrádusaide áššemeannudan- ja ráddádallanlágas.

Sámediggi galgá dasto sáhttit addit **plánačujuhusaid** mat šattašedje muhtinlágan riikapolitihkalaš čujuhusat. Dat eai danne leat rievttálaččat čadni bođu olbmuide, muhto soitet leat dehálaš váikkuhanoapmin

sihkarastit sámi areálageavahanberoštumiid fuolaheami.

Čuozaheami mearrádušat evttohuvojit lasihuvvot čujuhusaiguin sámi areálageavahanberoštumiide ja áššemeannudan- ja ráddádallanláhki.

Guovllugáhtten

Sámi vuoigatvuođalávdegoddi lea erenomážit árvvoštallan áššiid mat gusket árbevirolaš sámi guovlluid **gáhttemii**. Evttohat lánkanannet ahte deasta **sealluhit sámi ávnnaslaš kulturvuđđosa** galgá čilgejuvvo gáhttenulbmilin.

Lávdegoddi evttoha dasto mearrádušaid mo **ovdandivvut, ráddádallat ja deattuhit sámi beroštumiid** gáhttenproseassain. Dát mearrádušat gustojit sihke gáhttenmearrádušas ja geavahanmearrádušaid hábmemis dan guvlu mii gáhttejuvvo. Dat vel lea mearkkašahhtin dálá gáhttenguovlluid geavaheami gustojeaddji mearrádušaid ođasteamis.

Leat vel evttohan ahte **Hálogalandalmennega** ásaheapmi ii galgga váikkuhit lohpaí mearridit guovllugáhttema.

Njeallje miellahtu evttohit **gaskaboddosaš háldogáržžideami** lobis ásahtit ođđa álbmotmehciid vuoigatvuođaid kárteđettiin. Eanetlohku evttoha molssaeaktun ahte jus kárten čájeha oamastan- dahje geavahanvuoigatvuođaid gáhttejuvvon guovllus, de galget mearrádušat guovllu geavaheamis nuppastuhttot dán mielde.

Nuppastuhttimat báktedoaibmalágas

Lávdegoddi lea báktedoaibmalágas evttohan dihto nuppastuhttimiid. Evttohat earret eará ahte **ohcan** (šerpen) nu gohčoduvvon ozolaš (lossa) minerálaid dakkár guovllus gos leat dohkkehuvvon sámi oamastanvuoigatvuođat, ja eará guovlluin mat leat **sakka mearkkašahhtin** sámi ávnnaslaš kulturdoaimmaheapmái, eaktuda miehtama oamasteaddjis/geavahanvuoigatvuođalaččain.

Lága § 7 a mas lea njuolggadus **diediheami** birra ovdal go šerpen álggahuvvo Finnmárkkus, evttohuvo addot gustojuvpmái árbevirolaš sámi guovlluinge Romssa fylkkas ja máttás. Dasto evttohuvo diedihanáigemearri guhkiduvvot ovttá vahkkus ovttá mánnui.

Vástideaddji viiddideapmi geografalaš doaibmaguovllus evttohuvo §§:in 22 a ja 39 b áššemeannudeamis lobiid čállimis ozolaš minerálaid **muhtemii** (geahččalandoaibmii) ja **mihtádussii** (doibmii) Finnmárkkus.

Mearrádušasaiguin evttohat joatkit, muhto nu ahte sámi ja eará vuoigatvuođalaččaid deasta boahá oidnosii eanebut go dál. Lávdegoddi evttoha dasto addit **áššemeannudan- ja ráddádallanlága** njuolggadusaiguin gustojuvvo lassin muđui gustojeaddji áššemeannudanjuolggadusaiguin meannudettiin ohcamiid muhtemii ja mihtádussii árbevirolaš sámi guovlluin.

Evttohat vel nuppastuhttima mii diktá addit mearrádušaid ahte ruvkeoamasteaddji galgá máksit **divada** geavahanvuoigatvuođalaččaidege árbevirolaš sámi guovlluin.

Riddo- ja vuotnaguolásteapmi

Sámi vuoigatvuođalávdegoddi govdadit válddahallá stáhta álbmotrievttálaš geatnegasvuođaid mearrasámi riddo- ja vuotnaguolásteamis. Válddahallan čielggadahtta ahte stáhta lea geatnegas áimmahuššat ja sihkarastit dán doaimma.

Lávdegoddi geassá datte ovdan deasttaid beali ja vuostá diktit **buohkaid guolástit** uhcit fatnasiiguin passiivva bivdosiiguin. Ságaškuššo vel ahte berrešii go ásahtit **erenomáš gáhttema** mearas gos lea mearrasámi riddo- ja vuotnaguolásteapmi.

Čujuhat vel vejolašvuhtii ásahtit **hálddašanráđđenvugiid** mat diktet doalahit guolleeriin stuorát osiid riddo- ja vuotnaguolásteaddjiide, ja mat sáhttet addit

guolástanberoštumiide gullevaččat
mearrásámi guovlluide eanet váikkuheami
hálddašeapmái. Vejolašvuhtii ásaht eanet
báikevuodđuduvvon hálddašanortnegiid leat
velá gesson ovdan.

Lávdegoddi geahčada vel **Sámedikki**
sajádaga guolástanhálddašeamis. Earret eará
namuhuvvo vejolašvuhtan ásaht bistevaš
ovttasbargoorgána gaskal Sámedikki ja
Guolástus- ja riddodepartemeantta vai
guolásteamis áimmahušašii sámi
beroštumiid.

Ferte muđui navdit ahte **lávdegotti** mánnga
evttohusain muđui soitet positiivvalaččat
váikkuhit dan guolásteami mii lea
mearrasámi riddo- ja vuotnaguovlluid
vuodul.

Dát áinnas soaitá gustot **áššemeannudan- ja**
ráddádallannjuolggadusaide mat bohtet
gustojupmái guolástanmuddemiid
mearrideamis. Evttohusain
vuoigatvuodakártema birra mearas ja ahte
viiddida plána- ja huksenlága
doaibmaguovllu, soaitá leat positiivva beaktu
mearrasámi riddo- ja vuotnaguovlluide.
